

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Кльоба С.М.

аспірант,

відділ регіональної фінансової політики

*ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього
Національної академії наук України»*

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД РЕГІОНУ

Враховуючи тенденції розвитку економіки України та реформи, впроваджені урядом з 2014 року у напрямку децентралізації, було здійснено значні шляхи у напрямку забезпечення розвитку регіонів та ОТГ, однак інституційно-правові засади забезпечення ефективного функціонування та конкурентоспроможності ОТГ залишаються недостатньо розвиненими. Мова йде не лише про нормативно-правові акти як загальну основу функціонування та взаємодії ОТГ, а й про чітко встановлені умови, правила і процедури забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад регіонів України. Відповідно, виникає необхідність в ідентифікації основних інституцій, що взаємодіють з ОТГ, визначенні їхнього впливу та вигід територіальних громад від такого співробітництва, а оскільки Україна лише розпочала децентралізацію, варто дослідити світовий досвід забезпечення конкурентоспроможності ОТГ та зокрема інституції, що функціонують в Україні.

Перш за все варто розглянути основні нормативні документи, що регулюють питання загального функціонування ОТГ в Україні і розпочати варто з норм головного закону – Конституції України. Конституційні основи місцевого самоврядування становлять норми – принципи Конституції України, які містяться більш як у 20 її статтях [1; 2].

Наступне місце за рівнем правової сили займають міжнародні нормативні акти, що були ратифіковані Верховною Радою України. Важливе місце серед цих документів займає Європейська хартія місцевого самоврядування, що є головним документом для країн – членів Ради Європи (у т.ч. й України) з питань, що стосуються організації державних системи територіальної публічної влади на засадах місцевого самоврядування.

Третій рівень охопила система нормативно-правових актів, що регулюють питання організації і функціонування місцевого самоврядування в Україні. Ця система вибудовується на принципах жорсткої ієрархії, та передбачає:

- верховенство норм Конституції України;
- вищу юридичну силу норм законів України, в першу чергу – Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосовно підзаконних актів – указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України (КМУ), рішень органів місцевого самоврядування;
- відповідність актів органів місцевого самоврядування положенням нормативно-правових актів органів державної влади, що прийняті в межах їх компетенції.

Підзаконні нормативні акти органів державної влади включають в себе: укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, рішення Конституційного Суду України з питань місцевого самоврядування та нормативні акти інших органів державної влади.

Акти органів місцевого самоврядування, поряд із Конституцією та законами України, відповідними міжнародно-правовими документами, указами Президента України та постановами КМУ, є важливими, необхідними, а часто – найбільш конкретними і дієвими актами для вирішення різних проблем життєдіяльності як окремої людини, так і громади. Вони утворюють самостійну підсистему підзаконних нормативних актів в Україні. Автономність цієї підсистеми обумовлена тим, що органи місцевого самоврядування відповідно до статті 5 Конституції України не входять до системи органів державної влади.

Важливість реформи децентралізації як напряму нової регіональної політики, її стратегічні задачі, концептуальні засади та пріоритети визначені в наступних чинних документах:

- Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [3];
- Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [4];
- Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [5].

Варто відмітити, що значна кількість нормативних документів, що регулює діяльність ОТГ свідчить про потенційну можливість оптимізації наявних конкурентних переваг під нормативну базу, що дозволить максимізувати вигоду від них.

Прикладом може слугувати завдання територіальних громад – благоустрій та озеленення. Територіальна громада, по території якої пролягає шосе державного значення, здійснивши озеленення за рахунок державних програм, спровокує підвищення конкурентної переваги – «туристична привабливість», а значить і надходження до місцевого бюджету за рахунок податків з суб'єктів господарювання, що продають товари/послуги на благоустроєних та озелених територіях теж зростуть.

Зазначена ціль є не єдиною, що ставиться перед ОТГ. До них відносяться:

- благоустрій і озеленення;
- сприяння утворенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ);
- ремонт внутрішньо кварталних територій;
- вирішення екологічних проблем;
- розв'язання проблем облаштування дитячих майданчиків, внутрішньо кварталних місць відпочинку і скверів;
- створення клубів за інтересами;
- покращення громадського правопорядку та вирішення проблем дитячої бездоглядності і ін. [6, с. 7].

Зазначені цілі повинні (згідно вимог Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади

[7]) бути відображені у відповідних стратегіях розвитку ОТГ. Ця вимога є обов'язковою до виконання, однак, лише 80% ОТГ сформували та затвердили відповідні стратегії [8].

З точки зору конкурентоспроможності, сформована стратегія ОТГ дозволяє визначити довгострокові, середньо та короткострокові цілі, плани, проекти та програми, а також шляхи їх досягнення. Стратегія оформляється з врахуванням ряду вимог (рис. 1) Що дозволяє чітко окреслити інституції з якими ОТГ планує співпрацювати у подальшому.

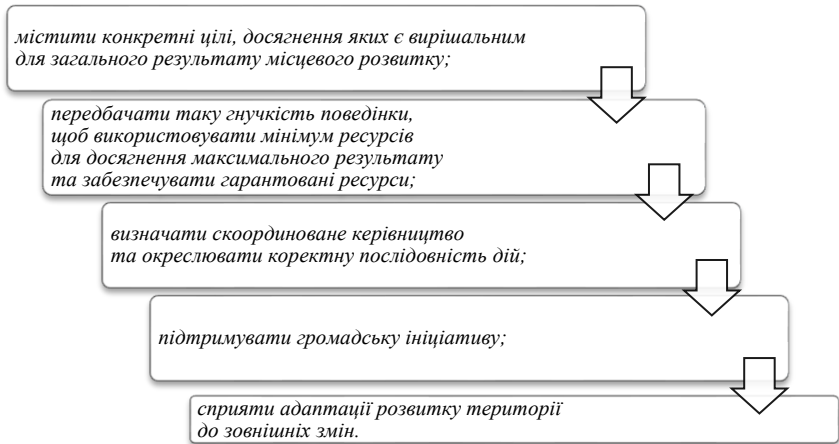

Рис. 1. Основні необхідні вимоги ефективної стратегії ОТГ

Джерело: [6]

Таким чином, сформована та затверджена стратегія (розвитку) ОТГ може слугувати основним нормативним документом, що врегульовує відносини з ідентифікованими інституціями.

Підсумовуючи відмітимо, що інституційно-правове забезпечення умов конкурентоспроможності України є досить розширеним та децентралізованим, велика кількість учасників та значний перелік інституційно-правових інструментів породжує необхідність у виконанні та дотриманні значного переліку нормативних «правил гри». Територіальні громади, після створення, попадають під значний

прес зовнішніх та внутрішніх обставин, що перешкоджають посиленню їхніх конкурентних переваг через: мінливість законодавства, розбіжність інтересів між апаратом управління ОТГ, мешканцями, державними органами контролю, інвесторами тощо. Деякі громади можуть об'єднатися навколо певних конкурентних переваг (наприклад, природних ресурсів), в той же час, частина територіальних громад, яка ледве пройшла межу спроможності, вже не має можливості конкурувати з такими громадами навіть на регіональному рівні, а отже є дотаційними. В той же час, скорочення дотаційності бюджетів є однією із цілей проведення реформи децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Фролов О.О. Поняття і зміст принципу державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2009. № 18. С. 166–176.
3. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» : постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
6. Навчальний посібник для депутатів місцевих рад об'єднаних територіальних громад. Видання друге / Дерун Т.М. / Асоціація міст України. Київ, ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 164 с.
7. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>.
8. Результати оцінювання управління фінансами об'єднаних територіальних громад. URL: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/273/DOBRE_UA_FMA_Results.pdf.